

БАБАЛАР СӨЗІ

ХИКАЯЛЫҚ
ДАСТАНДАР

«МӘДЕНИ МҰРА»
МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ
КІТАП СЕРИЯЛАРЫ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ТҮНҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ
НҰРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВТЫҢ
БАСТАМАСЫ БОЙЫНША ШЫҒАРЫЛДЫ

АСТАНА
2004

«МӘДЕНИ МҰРА»
МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ
КІТАП СЕРИЯЛАРЫ
БАС РЕДАКЦИЯСЫНЫҢ АЛҚАСЫ

Тасмағамбетов И.Н., *бас редактор*
Тәжин М.М., *бас редактордың орынбасары*
Асқаров Ә.А., *жауапты хатшы*
Әбділдин Ж.М.
Әуезов М.М.
Байпақов К.М.
Зиманов С.З.
Кәлетаев Д.А.
Кекілбаев Ә.
Кенжеғозин М.Б.
Қасқабасов С.А.
Қойгелдиев М.Қ.
Мағауин М.М.
Мәмбеев С.
Нұрпейісов Ә.К.
Рахмадиев Е.Р.
Сұлтанов Қ.С.
Сүлейменов О.О.
Хұсайынов К.Ш.

БАБАЛАР СӨЗІ

ЖҮЗ ТОМЫК

Хикаялық дастандар

ББК 82.3 (2 Қаз)
Б12

**«Мәдени Мұра» Мемлекеттік бағдарламасының
Фольклортану, әдебиеттану және өнертану секциясының мүшелері:**

Қасқабасов С. (*төраға*), Қорабай С. (*төрағаның орынбасары*),
Жұмасейітова Г. (*жауапты хатшы*), Әзібаева Б., Егеубаев А.,
Күзембаева С., Қирабаев С., Мамыраев Б.

Томды басуға М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының
Ғылыми кеңесі ұсынған

Томның редакция алқасы:

Алпысбаева Қ., Әзібаева Б. (*жауапты редактор*),
Әуесбаева П. (*жауапты шығарушы*), Қасқабасов С., Нарымбетов Ә.

Томды құрастырып, ғылыми қосымшаларын дайындағандар:

Алпысбаева Қ., Әуесбаева П.,
филология ғылымдарының кандидаттары

Б12 Бабалар сөзі: Жүз томдық. — Астана: «Фолиант», 2004.
Т. 8: Хикаялық дастандар. — 2004. — 428 бет, суретті.

ISBN 9965-619-98-0

«Бабалар сөзі» сериясының сегізінші томына 11917 жолдан
тұратын «Қисса қырық уәзір» атты хикаялық дастан енді.

Б $\frac{4702250105}{00(05) — 05}$

ББК 82.3 (2 Қаз)

ISBN 9965-619-98-0 (т. 8)

© Әдебиет және өнер институты, 2004

ISBN 9965-619-60-3

© «Фолиант» баспасы, көркемдеу, 2004

ҚҰРАСТЫРУШЫЛАРДАН

М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты Мемлекеттік «Мәдени мұра» бағдарламасы шеңберінде жарияланатын «Бабалар сөзі» атты жүз томдық басылымды дайындап, жариялау жұмысын жалғастыруда.

«Бабалар сөзі» сериясы — ғылыми басылым. Оның негізгі принципі — шығарманың табылған нұсқаларын жүйелеп, өзара салыстыра зерттеп, фольклорлық шығарманың сюжеті мен жанрлық белгілері туралы толық көрініс беретін мәтінді оқырманға ұсыну. Керек болған жағдайда бірнеше варианттары жарияланады.

Әрбір том ғылыми қосымшалармен толығып отырады. Ғылыми қосымшалар томға енген мәтіндерге жазылған түсініктемелерді және олардың табылған варианттары жөнінде мәліметтерді қамтиды. Сондай-ақ бұған сөздік, жер-су атаулары, мәтіндерде кездесетін тарихи тұлғалар мен діни есімдерге арналған түсініктер, дастанның жинаушылары мен оның жырлаушылары туралы деректер, пайдаланылған әдебиеттер тізімі, орыс және ағылшын тілдерінде жазылған түйін кіреді.

Оқырманға ұсынылып отырған аталмыш серияның сегізінші томына өте көлемді 11917 жолдан тұратын «Қисса қырық уәзір» дастаны еніп отыр.

Дастанның негізгі ой-өзегі — патшаның ерке жас тоқалы бәйбішеден туған өгей баласына ғашық болып, оған көңіл білдіріп, беті қайтқан соң, жала жапқан мекерлігін сынау, баланың адалдығын дәріптеу.

«Қисса қырық уәзір» туралы дастан бір-біріне жалғасып, оқиғалары кезектесіп дамып отыратын көптеген хикаялардан құралады. Хикаялардың мазмұнын шым-шытырық, діни фантазия мол араласқан — діни әпсаналар, тарихи аңыздар, ке-

мел билеушілер туралы әңгімелер, мысалдар, мифтер, қиял-ғажайып ертегілер құрайды.

Яғни, қазақ арасында кең тараған «Тотынаманың тоқсан тарауы», «Бақтиярдың қырық бұтағы», «Мың бір түн» атты топтамалар секілді «Қисса қырық уәзір» де сексеннен астам хикаялардан құралған. Олардың әрбіреуінің жеке-жеке атаулары бар.

«Мың бір түн» сюжетінен алынып жазылған бұл шығармада өсиет, тәрбиелік әсері мол мысалдар, ғажайып оқиғалар, т.б. тартымды суреттелген. Өсиет-өнегелік сюжеттердің мақсаты — адам мінезінің сан қырын ашып, жаманын түзеп, адамгершілік тәрбиесін көрсету. Сол сияқты бұл дастаннан көптеген тарихи, этнографиялық мағлұматтар да табуға болады.

Томға еніп отырған мәтін 1911 жылы Қазан қаласында араб әрпінде жарық көрген кітаптан еш түзетусіз әзірленіп, кирилл әрпінде оқырманға алғаш рет ұсынылып отыр.

Томның көлемі — 26,75 б.т.

ΛΘΤΗ

Қисса қырық уәзір

Екі бетінің ақтығынан күн көрінген,
Үстіне інжу-жауһар киім киген.
Тоқалы патшаның ғашық болып,
Өртеніп, көрген сайын іші күйген.

Нұсқада жазбаған ұғлан атын,
Дидарын көрген адам бір талатын.
Нужум ғылымын оқытуға берген,
Түгесіп бітіре алман оның затын.

10 Сөйлейін молда хабар бергендерін,
Ұғланға «сөз сөйлеме» дегендерін.
Тоқал қатын балаға жала жауып,
Азғырып падишаны жүргендерін.

Айтайын падиша не сөйлегенін,
Азғырып, сөзіменен билегенін.
Баласын өлтірмек боп тұрғанында,
Патшадан қырық уәзір тілегенін.

Патша баласынан күдер үзіп,
Күндіз уәзір, түнде қатын бұзып.
Қырық уәзір қырық күндей әңгімемен
20 Сөйледі падишаға күн өткізіп.

Сабақ алып, бала жүрген молдасынан,
Тілейді ғылымдықты Алласынан.
Молдасы шәкіртіне не дегенін,
Ағалар, мен айтайын сөз басынан.

Молдасы бір күн тұрып кітап алды,
Баланың талиғына көзін салды.
Бір ауыз сөз сөйлесе, өлмек екен,
Анық сөз, дәлелі бар талиғында.

30 Шәкіртіне молдасы айтты тапқан сөзін,
Қырық күнше сөйлегенде өлмек кезін.
— Қазаға разы болмақ, жаным, — деді,
Шәкіртім, талиғыңа салдым көзім.

Айтайын насихатым мақұл десең,
Қырық күн тамам өткенше сөйлемең.
— Әй, тақсыр, айтқаныңды мен қылайын,
Мен үшін қамқор болып, қайғы жемең.

— Шырағым, айта берсем, кеңесім мол,
Табылар іздегенде туғыры жол.
Қырық күн тамам өткенше сөз сөйлеме,
40 Менім саған айтатын жауабым сол.

Айтқанын ол бала алды мақұл,
Сақтайды һәм қашанда ұстаз хақын.
Мұныменен сабақтан қайтып кешке,
Қасына атасының келді жақын.

Һәркімге һәрбір бала келеді кез,
Молдасы сөзін айтқан көзбе-көз.
— Қанша оқу, қанша жазу жаздыңыз? — деп,
Атасы баласынан сұрады сөз.

Үндемей бала тұрды ол сөзіне,
50 Патша қайран қалып мінезіне.
Тағы да сұрап еді сөз асырып,
Баласы үндемеді жауап қатып.

— Шешесіне апар! — деді бір кәнизакқа,
Қапасын айтар, мүмкін, шешесіне.
Ол кәнизак алып келді анасына,
Баланың көркін көріп, құса болып,
Бұрыннан тоқал-шеше болған ғашық.

Мұның ғашық болғанын бала білмес,
Ғашықтықтан шешесі ойнап-күлмес.
60 Әлгі қатын балаға ғашық болып,
Құса болып жүреді ертеңді-кеш.

Ол кәнизак анасына келген алып,
Шешесі бұрыннан жүр құмарланып.
— Ішінде қапалық бар баланың, — деп,
Айтады бастан-аяқ алып барып.

Анасы айтты: — Аулақта тұрайын, — деп,
Мойнымды қарағыма бұрайын, — деп.
Кәнизакқа айтты: — Өзің бар бөлек үйге,
Мен өзім жеке қалып сұрайын, — деп.

70 Баланы оңаша үйге келді алып,
Мойнына жақын келді, қолын салып.
— Әй, патша қарағым, сұлтаным, — деп,
Һәрқашан ғашық болып жүрмін налып.

Үндемей бала тұрды, жауап бермей,
Жіберді шешесінің қолын сермей.
Өзі дана, ақылды патша [бала] еді,
Айтқанын көңілінен мақұл көрмей.

Қасына тағы жақын келді және
Үндемей, сабыр қылды ғаріп бала.
80 Анасы баласына ғашық болған,
Алланың әміріне бар ма шара?!

— Неліктен үндемейсің, жауап беріп?
Егер де қабылдасаң, мақұл көріп.
«Әкемді тірі тұрған қайтем» десең,
Бір күні өлтірейін ағу беріп.

Және де үндеместен тұрды тағы,
Һәрбір сөз қатын айтып тұрса дағы.
— Айтпасаң саған жала жабамын, — деп,
Балаға тағы да айтты келді дағы.

90 — Әкеңді өлтірейін кәрі, — деді,
Жұрт сені өсек қылса бәрі, — деді.
Өз анасын баласы алды, — десе,
Шаһардан мені шығар әрі, — деді.

Артымнан кісі жібер ұры қылып,
Даладан ұстап алсын мені біліп.
Мені содан кәнизак деп сатып алсаң,
Мұрат хасыл қыларсың алып келіп.

Һәрқашан сені көріп күйейін, — деп,
Атаңды өлтірген соң тиейін, — деп.
100 Мойнына баласының қолын салып,
Тағы да жақын келді, сүйейін деп.

Жұмырықпен шешесін қалды салып,
Аузына бір ұрғанда қанға малып.
«Атаңа сені шағып айтайын», — деп,
Отырды бір бұрышқа аң-таң қалып.

Атасы жетіп келді анасына,
«Бір жауап берді ме?» — деп баласына.
Патша көрген шақта қайран болды,
Екісінің шайтан кірген арасына.

110 Қараса, бір бұрышта отыр бала,
Патшаны көріп, қатын қылды нала:
— Мені мұндай харамзада ұрғаны, — деп,
Өксіп-өксіп жылайды, көре сала.

Балаң айтты: — Сен де жас, мен де жаспын,
Саған ғашық боп жүрген мен бір маспын.
Әкемді өлтірген соң сені алайын,
Өзім патша болғанда қор қылмаспын.

Тағы да ғашық екен мұнан бұрын,
Әкемнің орны, — деді, — маған орын.
120 Көнбейсің деп бетіме қойып қалды,
Кәріге тиген менім қандай сорым.

Бұл өзі — анасынан қалған жетім,
Тартқызған мына маған қасіретін.
Жақсы екен туғанынан тумағаны,
Қызыл қан қылып отыр екі бетім.

Әй, патша, мына балаң — харамзада,
Сізді өлтірмей қоймайды не қылса да.
Өзің өлмей, әуелі, оны өлтір,
Тиеді кесапаты бұл дүнияда.

130 Патша мұны есітіп ашуланып,
Шыдамай ашуына қапаланып.
Қатынның естіген соң мына сөзін,
Ұйықтамай таң атқанша күйіп жанып.

Патша қаһарланып, іші күйіп,
Ішіне ашуменен әзер сыйып,
Таққа мініп, жалладқа әмір етіп,
Көп жұртты ертеңменен алды жиып.

Патша жұртын жиып тұрған шақта,
Жамағат жылай берді сол уақта.
140 Уәзірге біреу барып, берді хабар
Жалладтар өлтіргелі келген шақта.

Жалладтар өлтіруге келді әзір,
Тіленіп, қырық уәзір қылды назар.
Баланы өлтірмек боп тұрғанда,
Қасына жетіп келді бас уәзір.

— Әй, патша, қатын тілін алма! — деді,
Өзіңді өкінішке салма, — деді.
Ұғылыңды бейкүнәһ өлтірем, — деп,
Артында арманда боп қалма, — деді.

150 Жиылған хүкіміңе жанның бәрі,
Жоқ шығар бұл ұғланның күнәһілары.
Алданса адам, егер, дүнияға,
Қараңыз мархабатпен бұл балаға.

Төрт пәлені Құдайым берер деген
Нақақтан қан төгуші падишаға.
Әуелі, өмірін қысқа қылар, — деді,
Екінші, өзіне қас қылар, — деді,
Үшінші, дұшпандар насрат тауып,
Төртіншісі, ғазапта болар, — деді.

- 160 Хақ Расул таһаратты алушы еді,
Құмғанға тайаммом салып барушы еді.
«Су барында тайаммом не керек?!» деп,
Сахабалар таң қалып сұраушы еді.

«Мен суға жеткенімше ғұмыр бітсе,
Сол уақта қорқамын қаза жетсе».
Әй, тақсыр, Пайғамбарым солай айтқан,
Адамдар қор болмайды сөзін күтсе.

- Және айтқан Пайғамбарым: «Біледі, — деп,
Үмбетім ғапыл болып жүреді, — деп.
170 Дүнияда қанша мехнат болса дағы,
Бәрін де қатыннан көреді», — деп.

Лайық па қисынсыз қаһар көрсеткенің?
Баланы арманда ғып жөнелткенің.
Бір патшаның хикаяты сізге ұқсар,
Жоқ екен ол хикаят естігенің.

Бұл бала күнәһ қылған кішік, — деді,
Ашылсын ұжмағынан есік, — деді.
Сөзіне уәзірінің құлақ қойып,
— Естіп мен білейін, нешік? — деді.

- 180 Бас уәзір айтады: — Қылдым налыс,
Көңіліңді ұғылыңнан қылма алыс.
Мысыр шаһарының бір падиша,
Бір күні құрған бір мәжіліс.

Алдында патшаның ғалымдары,
Хикаят сөз қозғады оның бәрі.

Айтады миғражды патшаға,
Әй, тақсыр, білсін деп ахуалдары.

Ғалымдар патшамен көп кеңескен,
«Миғраж бір тамаша осы» дескен.
190 Жеті қат жер, жеті қат көкті көріп,
Алламен тоқсан мың сөз сөйлескен.

Басқан із қайтып келсе, кеппей тұрған,
Жылысы төсегінің бітпей тұрған.
Құмғанынан таһарат алған суы
Ағып, тамған тамшысы кетпей тұрған.

Патша айтты: — Кітапта шариғат көп,
Білдірдің сіздер маған осылай деп.
Патша мына сөзге нанбас болды,
Ақылға бірде туғры келмейді, — деп.
200 Бес жүз жылдық жол болар һәрбірісі
Қалайша жылдам келер барған кісі?

Молдалар патшаға: — Наныңыз, — дер,
Әй, тақсыр, қиын емес Құдай ісі.
Нанбады миғраждың болған кезін,
Патшаның бұза алмады бұл мінезін.
Баршасы мұнан тарқап кеткеннен соң,
Естіді шайх Шәһәбудин мына сөзін:

«Патша инанбады бір Құдаға»,
Жайылды бұ сөз енді дүнияға.
210 Бұ сөзін Шәһәбудин мақұл көрмей,
Әдейі іздеп келді падишаға.

Салмады қожаға да мархабатын,
Сұрайды онан және шариғатын.
— Жан қинап, алыс жерден келдің іздеп,
Бар еді менде қандай не қажетің?

— Мен шектім сапар жолда мехнатты,
Айтайын, сұрасаңыз шариғатты.

Әй, тақсыр, келіп едім соның үшін,
Сізбенен құрайын деп мәслихатты.

- 220 — Мехнат шегіп келуің неге қажет?
Сөзін білген болсаң көп шарифат.
Анық қожа екенің білейін мен,
Көрсетші таң қалғандай бір ғаламат.

— Нанбайтын пиғылыңыз бар-дүр сенің,
Ғаламатым көріңіз енді менім.
Бір нәрсені, әй, тақсыр, көріп жүрме,
Қақпағын жапсын, — деді, — терезенің.

- Әйнекті жапқызады патша сонда,
Бір азырақ мәслихат қып отырды анда.
230 Ол қожа терезенің бірін ашып,
Айтады патшаға: — Не бар мұнда?

Көрсетті терезенің бірін ашып,
Топ-толы, көп әскер жүр араласып.
Аттардың бәрі мінген мойнына,
Көрген соң сол патша қалды сасып.

Қожа айтты: — Терезеден кейін кет, — деп,
Отыр сен орнында, сабыр ет, — деп.
Тағы да терезенің бірін ашып,
Патшаға айтады: — Тамаша ет, — деп.

- 240 Патша қарауына ерінбеді,
Ғеш нәрсе бұ жағынан көрінбеді.
Тағы ашып терезенің үшіншісін,
Қожекең бұ патшаға: — Келің, — деді.

Патша қарады көзін салып,
Дүния өртеніп барады, күйіп-жанып.
«Ұшқын ұшып келеді басыма», — деп,
Көрген соң қорықты енді қайран қалып.

- Тағы да айтты патшаға: — Кейін кет, — деп.
Ол көрінген көзіңе хикмет, — деп.
- 250 Бар екен бір терезе суға қарсы,
Қожекең оны ашады, тағы ептеп.
- Патша дарияға тағы баққан,
Қараса, тау секілді толқын қаққан.
Суға кетіп барады Мысыр шаһары,
— Қожа, маддат мына су қайдан аққан?!
- Бір терезе ашады тағы және,
— Патша, мынаған да тағы қара.
Көргені патшаның бәрі хикмет,
Қожаның ғылымына бар ма шара?!
- 260 Қараса, бір бақ екен ағашы өсіп,
Ағаштың басында тұр, жеміс пісіп.
Тоты, бұлбұл басында сайрап тұрған,
Япырмау, болады екен мұндай нәсіп!
- Көңілі патшаның — болды жарым,
Андан соң ашты дейді мұның бәрін.
Әйнектің бәрін ашса, дәнеме жоқ,
Патша қайран қалды ахуалдарын.
- Қожа айтты: — Бір зор тас келтір, — деді,
Ішіне таза судан толтыр, — деді.
- 270 Мен саған бір ғажайып көрсетейін,
Шомылған соң тақытыңа отыр, — деді.
- Қожекең патшаға айтты сөзін,
Ішіне түсейін деп, жұмды көзін.
Ол суға патша түсіп кетсе,
Бір таудың етегінде көреді өзін.
- «Қай жаққа барамын?» деп алаңдайды,
Патша не боларын біле алмайды.
Өз-өзіне патша: «Мені алдап,
Тақытымды қожа алды-ау», — деп ойлайды.

280 Патша енді жүрді қадам басып,
Үстінде киімі жоқ, қорқып сасып.
Тау басына қараса көзін салып,
Бір талай адамдар жүр отын тасып.

Отын кескен адамның көрді бәрін,
Қасына жақын келді, көңілі жарым.
— Не қылған адам едің, жүдеген? — деп,
Сұрады отыншылар ахуалдарын.

— Мен өзім саудагер адам едім,
Кемемен суға ағып барар едім.
290 Көп кісі кемесімен суға кетті,
Бір тақтаймен құтылып, мұнда келдім.

Осылайша болды ғой менім күйім,
Баратұғын енді жоқ жақын үйім.
Отыншылар «Көр», — деді мархабат қып,
Ескі-құсқы жиып алып, берді киім.

Патша айтты бұларға: — Кімсіз? — деді,
Отын кесіп тауларда жүрсіз, — деді.
Олар айтты: — Мына жерде бір шаһар бар,
Сол шаһардан боламыз, біл сіз, — деді.

300 Патша бұларменен бірге кетті,
Олардың шаһарына барып жетті.
Бір етікші жолықты бұл шаһардан,
О дағы мұны сұрап тамаша етті.

Етікшіге айтады өткендерін,
Кемемен суға ағып кеткендерін.
Бір тақтаймен жабысып судан шығып,
Отыншыға саламат жеткендерін.

Қартқа патша айтты тағы да: — Дат,
Айтыңыз, — деді, — маған мәслихат.
310 — Саған мен бір ақылды айтам, — деді,
Мүсәпір сіз екенсіз, өзіңіз жат.

Менім айтқан ақылымды алшы, — деді,
Моншаның есігіне баршы, — деді.
Моншадан көп қатындар шыққанында,
«Ерің бар ма?» — деп, хабар салшы, — деді.

«Ерім жоқ» дегендерін оның, — деді,
Қатындыққа аласыз оны, — деді.
«Күйеуім бар» дегенін қоя берің,
Бұ шаһардың осылай заңы, — деді.

- 320 Моншаға бұ сөзбенен тұрды барып,
Бір-бірлеп сұрай берді тұтып алып.
«Ерім бар» деп, көп қатын шығып жатыр,
Бір қатын келе жатыр кейін қалып.

«Бар ма дегеш?» ол қатын: — Жоқ еріміз,
Мақұл десең, біздермен бір жүріңіз.
Мұны естіп, патша қуанады,
Жеті жыл ғұмыр сүрді кеше-күндіз.
Туыпты ол қатыннан бір ұл, бір қыз,
Жақсылап мына сөзді тыңдаңыз, сіз.

- 330 Асап ішер бір нәрсе қалмаған соң,
Қатын тағы патшаға айтады сөз:
«Бір әрекет базардан әкел барып»,
Етікшіге тағы да барды налып.
Бастан кешкен өзінің сырын айтып,
Мархабат қыла ма деп, мейірін салып.

Қарт айтты: — Білемісің өнерің көп,
Патша айтты: — Һеш нәрсе білмеймін, — деп.
Жігітке біраз ақша берді дағы,
Бұйырды: — Хамалшыға барыңыз, — деп.

- 340 Һәркімнің жүгін барып көтер, — деді,
Төрт, бес тиын ақша беріп кетер, — деді.
Аз да болса соларға қызмет қылып,
Сол дағы нәпақаға жетер, — деді.

Мұнан соң хамалшыға кетті-ау енді,
Жүк тасып, қызметтерін етті-ау енді.
Күнде-күнде тасыған шаршауменен,
Кесіліп мойын жері бітті-ау енді.

Ойға алып, жылаушы еді өткен істі,
Бір күнде бір теңізге келіп түсті.
350 Шомылып дарияға кіргенінде,
Өзінің тақытына көзі түсті.

Патша қайран қалды бұлайынан,
Өзінің мехнат шеккен талайынан.
— Пайғамбардан ұялып, әй, қожеке,
Тағы да қорықпаймысың Құдайыңнан.

Қожаға айтты шомылып, суға кірсе,
Ғажап па жеті жылдай мехнат көрсе.
— Отырсың тақытыңның, міне, үстінде,
Көзіңе көрінген жоқ нешбір нәрсе.

360 Көзіңе не көрінді, сірә, — деді,
Нанбасаң, уәзіріңнен сұра, — деді.
Уәзірден сұраған соң, о да айтты:
— Жоқ болар Құдіретке шара, — деді.

Патша мұны естіп, қалды қайран,
Сонда да көрген азап кетпес ойдан.
Қожаны өлтірмекке ниет қылды,
— Әй, ғаяр, келдің, — деп, — мұнда қайдан?

Қожа айтты: — Олай болса, мен кірейін,
Ішінде не бар екен, бір көрейін?
370 Қандай мехнат болады бұ басыма?
Анықтап өз көзімнен мен білейін.

Қожекең мұны айтып, суға кірді,
Шам шаһарының ішінде өзін көрді.
— Судан қашан шыққанда басын кес! — деп,
Патша жалладтарға әмір қылды.

Патшаға Шамда тұрып, жазды бір хат,
«Мен саған айтайында аз ғана дат.
Пайғамбар миғражына нанбаған соң,
Соның үшін көрсеттім бір ғаламат.

- 380 Міне, хатты жібердім менен, — дейді,
Патша, құдіретке инан, — дейді.
Патша мұны оқып, жауап айтты:
«Дүнияда оны өлтірмей қойман», — деді.

Патшасына Шам шаһарының жазды бір хат:
«Мына қожаны өлтіріп, қылғыл опат.
Осындай аманыңда құтылмасаң,
Көрсетер өзіңе де бір ғаламат».

- Хат барды Шам шаһарының патшасына,
Патша бұйрық қылды қаласына.
390 Мұны естіп, ол қожа қашып кірді
Бір үлкен мағараның арасына.

Жіберді көп жігітті патша сонда,
— Өлтір, — деп, — басын кесіп табылғанда.
Ішіне мағараның кіре алмады,
Қараса, атты әскер толған онда.

Патша біле алмады не қыларын,
Қожаның бұза алмады әскерлерін.
«Осылайша уақиға болды ғой», — деп,
Білдірді бұ патшаға хабарларын.

- 400 Бұ патша: — Уәзірім қайда? — деді,
Осыған бір хайланы ойла, — деді.
Өйтіп алып амалдап, құтылмасаң,
Жетпейді енді бұған хайла, — деді.

— Істейік енді бұған бір ғаламат,
Береміз, — деп айталық оған, — санат.
Қыз-қатындар бір жерге жиып алып,
Құрайық оның үшін — бір халует.

Хайлакер бір қатынды және қосып,
Бір жерге ойнасаңдар жиылысып.
410 «Дұғаны оқи алмайтын қай уақыт?» — деп,
Қожадан сұрасаңдар «айтшы» десіп.

Өтірік бір хат жазып, болады дос,
Мұнымыз кешу айтып, болады бос.
Ғапыл боп қожа байғұс бұ сөзіне,
Қатындар жиылғанда көреді хош.

Ғайш-ғишрат еттілер күндіз-кеше,
Күн өтті бұл арада әлденеше.
Дұғаны оқылмайтұғын қай уақыт? — деп,
Қожадан сөз сұрады бір күн кешке.

420 Қожа байғұс қайырмады қатын бетін:
— Менім айтқан тұтыңыз өсиетім.
Бойымда қай уақытта ғұсыл жүрсе,
Дұғаға менім келмес құдіретім.

Ол қатын патшаға хабар берді,
«Жиып қой үстімізге әскер енді».
Ол ғаяр осыны айтты дағы,
Қасына ол қожаның қайтып келді.

Қосылды қожаменен тағы қатын,
Көп әскер жиылып тұр өлтіретін.
430 Қожаның ғұсыл суын төкті және,
Қатынның қараңыздар кесапатын.

Ол қожа шомыламын деп, суға келді,
Қараса су жоқ, көзі көрді.
— Мен тыстан су әкеле қоямын, — деп,
Ол қатын үйден шығып жүре берді.

Барды да көп адамға хабар айтты,
Келді де ол қожаны шәһид етті.
«Алланың әміріне разымын» деп,
Қожекең бір Алладан сабыр күтті.

440 Әй, тақсыр, осылайша мұның өзі,
Қожаға қаза болды қатын сөзі.
Қатынның сөзіне разы болмау керек,
Ұғланда мағынасы бар осы кезі.

Бас уәзір патшаға айтады ақыл,
Есітіп бұ хикаят, алды мақұл.
Аң аулап кешке дейін жүрді дағы,
Үйіне қайтып келді кешке жақын.

Патша аңын аулап, үйге қайтты,
Тағам ішіп отырды бек ләззатті.
450 — Ұғылыңыз нешік болды, патша? — деп,
Қатыны отырған соң, жауап айтты.

Патша: — Бір Алладан күтем, — деді,
Көңілім менім емес бүтін, — деді.
Бас уәзір тілеп алды «өлтірме», — деп,
Не болса да болады ертең, — деді.

Патшаға қатын айтты жаман істі:
— Ертеңге қалдырма бүгінгі істі.
Уәзірдің тіліне ерсең жұбатады,
Өткізер хайламенен ерте-кешті.

460 Харамзада маған жала жапты, — деді,
Өскен соң жаман пиғыл тапты, — деді.
Кішкене ит баласын асырадым,
Ер жеткен соң өзімді қапты, — деді.

Жас басынан байланды жаман атты,
Өлтіріңіз жалғаншы қиянатты.
Асырап, оқ атуды үйреткенім,
Менікі ақырында өзімді атты.

Өзіме жіберді ғой оқты, — деді,
Қан қылып, екі бетім соқты, — деді.
470 Бір патша хикаяты сізге ұқсар,
Сіз оның естігенің жоқ-ты, — деді.